

ΠΕ
160 χρόνια
ΑΡΣΑΚΕΙΑΔΕΣ

Η ελίτ των δηλέων

Στην αρχή ήταν σεμνές, χαμηλοβλεπούσες, ενάγωγες. Με την πάροδο των χρόνων έγιναν πιο ζωηρές, κάπως ανυπάκουες, λίγο κοπανατζούδες. Στη ζωή τους κατέληξαν ηθοποιοί, δημοσιογράφοι, συγγραφείς, επιστήμονες, πολιτικοί, ακαδημαϊκοί. Αρσακείαδες. Οι μαθήτριες που πυροδότησαν τις αντιρκές φαντασιώσεις.

Από τη ΜΑΡΙΑ ΑΘΗΝΗ

ΕΚΑΤΟΝ ΕΞΗΝΤΑ ΕΤΟΝ. Δεν είναι ντεμοντέ ούτε παλαϊν αρχών. Το Αρσάκειο έχει νικήσει το χρόνο. Ένα σχολείο που έχει κάτι από την ατμόσφαιρα των μυθιστορημάτων της Ένιτ Μπλάτον για τα έξι χρόνια στο Μάλορι και το κολέγιο του Σεν Κλερ. Κάτι διαχρονικό, σαν μυρωδιά κοριτσιού δεκατεσσάρων ετών.

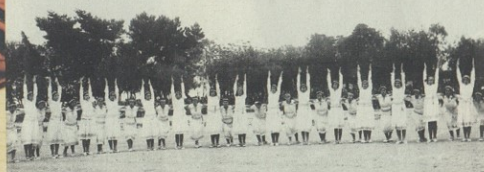
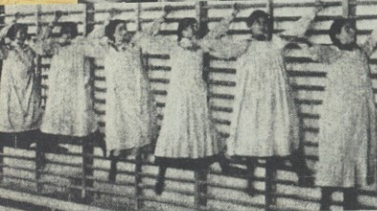
Κάπως έτσι ξεκίνησε, στο πρότυπο των βρετανικών οικοτροφείων. Ένα καλό σχολείο, που είχε ως στόχο να δώσει την κατάλληλη ανατροφή «των αναισθήτων» κλάσεων της κοινωνίας και να μορφώσει τις νέες Ελληνίδες κοσμίες, ευαρέστους τον τρόπον, καλές μητέρας και φρονίμους την οικονομία». Το Αρσάκειο ήταν επανόρθωση στην εποχή του. Η μόρφωση των κοριτσιών όχι απλώς δεν κρίνονταν τότε αναγκαία, αλλά σκόταζε και στις αντιρρήσεις πολλών οικογενειών που διαμνούναν με την ιδέα να στείλουν τις θυγατέρες τους στο σχολείο. Από τα θρανία

του Αρσακείου μέσα σε δύο αιώνες πέρασαν μαθήτριες όλων των συννομασιών: από την Καλλιρρόη Παρρέν, εκδότρια της «Εφημερίδος των Κυριών», του πρώτου γυναικείου περιοδικού, ως την Τζέλια Παυλάκου και από τη Μαρίκα Κοτοπούλη ως την Πέμη Ζούνη.

Τον ύμνο που τραγουδούσαν οι μαθήτριες στην πρωινή προσευχή, από την εποχή της ίδρυσής του σχολείου μέχρι πρότινος, θυμήθηκε μια μας απήγαγε η Αρσακείαδα συγγραφέας Παυλίνα Παμπούδη «εξενόφερτες, Ελληνοπούλες κι Αθηνογέννητα παιδιά, γινόμαστε όλες αδελφούλες, ούλες, ούλες, ούλες, στις ίδιες μάνες την ποδιά».

Άρτιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ελληνοκρατιανική αγωγή, αυστηροί κανονισμοί, μαθήματα γαλλικών και οικοκυρικής. Και δίπλα σ' όλα αυτά, ξεφύτρωσε και αναπτύχθηκε ο θρύλος της Αρσακείας. Με τη γοητεία της θηλυκότητας την ώρα που ανατέλλει. Με

Η τάξη του '60 χαμογελάει στον φακό, ανάμεσα από αρσακειάδες των αρχών του αιώνα, που ακούνται με «στολή γυμναστικής» στα βάρη και το μονόζυγο. Κάτω, προπολεμικές γυμναστικές επιδείξεις του Αρσακείου Κέρκυρας.

νε τα πρώτα της θεατρικά βήματα ως αρσακειάδα σε δύο πρωταγωνιστικούς, πλην όμως αντρικούς, ρόλους. «Στην 5η Γυμνασίου έπαιζα έναν παπά του Μεσολογγίου και στην 6η, στη γιορτή της αποφοίτησης, έπαιζα τον Αγαμέμνονα στην "Ιφιγένεια εν Αυλίδι". Το φαίδρο στην ιστορία ήταν ότι η Ιφιγένεια και η Κλυταιμνήστρα ήταν ένα κεφάλι πιο ψηλές από μένα».

Η Ελένη Ποταμιάνου, λέκτορας Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας σήμερα, θυμάται το δημοτικό σχολείο κάπως αποστειρωμένο. «Μεγάλοι διάδρομοι από μωσαϊκό, απολυμασμένες τουαλέτες και αυστηρές, μυστακοφόρες δασκάλες με κυνηγούσαν σαν εφιάλτες στον ύπνο μου. Στο γυμνάσιο τα πράγματα άλλαξαν. Οι φίλες με τις συμμηθήριες και οι συζητήσεις που σοβάρευαν όσο μεγαλώναμε μου ξύπνησαν τις πρώτες ανησυχίες». Για την ηθοποιό Ελένη Κούρκουλα πάλι, το Αρσάκειο ήταν μια

ανακούφιση. Είχε ζήσει και χειρότερα. «Αν μια φράση μπορεί να συνοψίσει την εμπειρία μου από το Αρσάκειο, αυτή είναι "φτος, ξελευτερία". Μετά από τέσσερα χρόνια στη Σχολή Καλογραιών, το Αρσάκειο μου φάνηκε σαν όαση ελευθερίας». Η Πηνελόπη Γαβρά, τηλεπαρουσιάστρια στον Σκάι, θυμάται τα μαθήματα μαθηματικών που παρακολουθούσε από το ιατρείο του σχολείου, μόνιμης ασθενής από μια παράξενη νόσο, αρκετά διαδεδομένη μεταξύ των μαθητριών: αλλεργία στην Άλγεβρα. «Τώρα το θεωρώ αστέιο, αλλά μ' έπιανε πραγματικά η κοιλιά μου από το άγχος. Ο μαθηματικός ήξερε πλέον, χωρίς να ρωτήσει, ότι η Γαβρά βρίσκεται στο ιατρείο». «Υπήρχε η άνεση. Τα πράγματα δεν ήταν τόσο αυστηρά όσο θυλείται», λέει η δημοσιογράφος Μαρία Μαρκουλή. «Εμείς δε χιόσαμε την "Αυτοκίνηση";»

«Τότε μας έλειπαν πολύ τ' αγόρια. Όμως τώρα που το Αρσάκειο έγινε μεικτό, νομίζω ότι ο όρος "αρσακειάδα" προκαλεί το χαμόγελο».

Αρσακειάδες, τέλος. Ζήτηι οι αρσακειές. Τα περιπατικά σκόλια για τις αρσακειάδες δε σταματούν ποτέ. Έστω κι αν έχουν περάσει χρόνια από την αποφοίτησή τους. Η Μαρία Μαρκουλή εξακολουθεί να ακούει καλοπροαίρετες, χιουριστικές μομφές για το Αρσάκειο από το φιλικό της περιβάλλον. «Όταν πω κάτι που είναι εκτός κλίματος σε μια παρέα μου λένε: "Καλά, εσύ μη μιλάς, είσαι τοσιτσιδά!"» Το 1981 καταργήθηκαν οι αποβές. Λίγα χρόνια αργότερα αποφασίστηκε η σταδιακή μετατροπή των σχολείων του Ψυχικού σε μεικτά. Με την εισβολή των αρρένων, το τελευταίο κοριτσίστικο σκυρό έπεσε. Δεν υπάρχουν μόνο αρσακειάδες, αλλά και αρσακειές, αρσακειόπαιδες. Η Παυλίνα Παμπούδη πιστεύει ότι μακροπρόθεσμα θα εκλείψει ακόμα και ο όρος, διότι με δεδομένη την παρουσία των αρρένων στο σχολείο, το «αρσακειάδα» μοιάζει με κακόβουλο αστέιο σε βάρος τους. «Τώρα που το Αρσάκειο έγινε μεικτό, τώρα νομίζω ότι ο όρος "αρσακειάδα" προκαλεί το χαμόγελο. Γιατί, στην εποχή μου, το να είσαι αρσακειάς σήμαινε να είσαι σεμνόντση, σπασίλκα. Τώρα πια, με τ' αγόρια, όλα αυτά έχουν ξεχαστεί». Η Ελένη Ποταμιάνου, αναπολώντας τα δικά της σχολικά χρόνια, καταλήγει: «Τότε μας έλειπαν πολύ τ' αγόρια». Δε θα ξαναβρουν τα αγόρια από το Αρσάκειο. Η εξέλιξη αναμενόμενη και βεβαίως αποδεκτή. Ο θρόλος της αρσακειάδας θα ορθήσει στα επόμενα χρόνια. Οι αρρένες του διπλανού θρανίου είναι που θα επιμνησθιοποιούν. Εκτός αν οι αρσακειόπαιδες δημιουργήσουν το νέο θρόλο και γράψουν τη δική τους ιστορία.

* Το θέμα στρίχτηκε σε μια ιδέα της Ελένης Παμπούδης.

Μάθημα ραπτικής και μαγειρικής στην Αρσάκειο Οικοκυρική Σχολή το 1912. Τη μαθητική ποδιά του Αρσακείου φόρεσαν η Μαρίκα Κοτοπούλη, η πρωτοπόρος του φεμινιστικού κινήματος Καλλιθή Παρέν, η «θεία Λένα» Αντιγόνη Μεταξά και η γηγέρια του θεσμού των εθελοντριών νοσοκόμων του Ε.Ε.Σ., Αθηνά Μεσολωρά.

είναι παρεμφερείς και τα συμπτώματά τους το ίδιο. «Γεμάτες χαρές και λιψές, θαυμαστικά και ερωτηματικά», όπως λέει και η -αρσακεία- επικειρηματίας Τζίνα Μαμιάδου. Αν και διαφορετικές προσωπικότητες, όπως αποδεικνύεται και από την επαγγελματική τους εξέλιξη που καλύπτει τομείς από την πολιτική -όλων των αποχρώσεων, από τη Φάνη Πάλλη-Πετραλιά ως την Αλέκα Παπαρήγα- μέχρι το θέατρο, τη δημοσιογραφία και τις μπίζνες, υπάρχουν σημεία που βρίσκουν τις σύγχρονες αρσακείδες να συμφωνούν ή, μάλλον, να διαφωνούν. Για παράδειγμα, διαφωνούν με το στάλινγκ. Δεν τους άρεσε η ποδιά, τις καταπίε-

ζε το γιακαδάκι. Άσχετα αν αργότερα το αντρικό φύλο τάχθηκε αναφανδόν κατά της κατάργησης της ποδιάς, διότι, καθώς λένε, είναι το πιο σέξυ γυναικείο ρούχο. Στις γυναίκες, νομίζω, δεν άρεσε ποτέ. «Μπλε σκούρα ποδιά, με γαλάζιο γιακαδάκι, σοσό-νια ή κάλτσες ως το γόνατο και, κάποιες φορές, γαλάζια κορδέλα στα μαλλιά». Αυτή ήταν η στολή, όπως την περιγράφει η ηθοποιός Μελίνα Μπτελλάη. Το πρόβλημα με τη στολή δεν ήταν μόνο αισθητικό, αλλά και πρακτικό. Η Μαρία Μαρκοπούλη, δημοσιογράφος στην εφημερίδα «Τα Νέα», θυμάται την Οδύσσεια των αρσακειίδων με τις ποδιές στην Κηφισιά. «Η αρσακεία που γνώρισα εγώ είχε ιδιαίτερη αντοχή στο να φοράει αυτές τις σκούρες ποδιές κάτω από τον ήλιο του Ιουνίου που δίναμε τις εξετάσεις. Ήταν πολύ δυνατό κύτταρο για να ανεβόκατε-βαίνεις την Κηφισιά δύο φορές τη μέρα. Κατά τα άλλα, η αρσακειάδα ήταν το κορίτσι της διπλανής πόρτας. Τώρα και το αγόρι».

Οι αρσακειίδες, στη συνείδηση του αντρικού φύλου, κατοχυρώθηκαν με την ευκολία του κλισέ που τις ήθελε χαμηλοβλεπούσες, ντροπαλές.

Οι ενδυματολογικές αντιλήψεις του σχολείου φαίνεται πως ήταν μάλλον δυσάρεστες και για την ώρα του αθλητισμού. «Για να κάνουμε γυμναστική», θυμάται η Παυλίνα Παμπούδη, «φορούσαμε φουφούλες που έφταναν κάτω από το γόνατο και από πάνω φούστα για να μη φαίνονται οι φουφούλες. Μ' αυτή τη στολή-αμπαζούρ πηγαίναμε κι εκδρομές και ντρεπόμαστε να μη μας δει ο κόσμος». Κάποιες φορές μάλιστα το σφιγμένο στο λαιμό από το αναγκαστικό γιακαδάκι έπαιρνε προεκτάσεις. Η Παυλίνα Παμπούδη, για παράδειγμα, το καταπολέμησε φιλολογικά. «Μας εξέταζαν πολύ τακτικά για να δουν αν ο λαιμοδέτης μας ήταν σφιγτός. Αισθανόμουν πολύ περίεργα με το λαιμοδέτη. Είχα και φιλολογικό πρόβλημα και, μαζί με το σφιγμένο στο λαιμό, αντιδρούσα με το να γράφω στη δημοτική, όταν μας ζητούσαν να γράφουμε σε αρχαϊζούσα καθαρεύουσα. Γι' αυτό και διώχτηκα από το σχολείο». Τα χρόνια στα οποία αναφέρεται δεν ήταν πέτρινα μόνο ως προς την έκφραση, αλλά και γενικότερα. Η Παυλίνα Παμπούδη είχε ήδη αποβληθεί μία φορά και της ζητήθηκε να παρουσιάσει με τον κνημόνη της επειδή συνελήφθη με το «λάθος» βιβλίο στην τσάντα της. «Ήταν ο "Καλός Στρατιώτης Σέρβικ"». Και η ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων αυτού του είδους απαγορευόταν. Ήταν το 1966-67, λίγο πριν από τη χούντα».

Ωστόσο η Μελίνα Μπτελλάη ανακάλυψε την ευκολία της στο θέατρο με τη βοήθεια του σχολείου. Ήταν

